

manifestations of chronic HCV-infection is important for all doctors, because of choosing the treatment.

Key words: *viral hepatitis C, chronic hepatitis, extrahepatic manifestations, autoimmune diseases*

УДК:378.147:616.9:378.661(477-25)

**Удосконалення методів викладання інфекційних хвороб
в Національному медичному університеті
імені О.О. Богомольця**

**О.А. ГОЛУБОВСЬКА, А.В. ШКУРБА,
І.А. АНАСТАСІЙ, Н.В. МИТУС**

м. Київ

Значне зростання наукової і медичної інформації, яку необхідно засвоїти студенту під час навчання у вузі, потребує удосконалення методів викладання інфекційних хвороб. Студентська олімпіада є суттєвим засобом покращення вивчення дисципліни та слугує формуванню у студентів психології переможців. Результати олімпіади спонукають до поліпшення викладання предмету.

Ключові слова: *методи викладання, клінічне мислення, студентська олімпіада, удосконалення викладання*

Сучасні вимоги концепції вищої медичної освіти передбачають отримання студентами міцних знань з дисципліни, що вивчається, оволодіння професійними навиками та вміннями. Велике значення також набуває отримання задоволення студентами від якісного викладання дисципліни. Це свідчить про те, що на кафедрі повинні бути створені умови для самореалізації студента при засвоєнні ним професійних навиків і вмінь. Такі задачі навчання недосяжні без використання активних методів і технологій навчання. Тому контролю якості знань, умінню застосовувати їх, розвитку клінічного мислення за нестандартних умов допомагає проведення щорічних студентських олімпіад з медичних дисциплін взагалі та інфекційних хвороб зокрема.

Основна частина

Підготовка студентів до участі в олімпіаді на кафедрі інфекційних хвороб НМУ ім. О.О. Богомольця виглядає таким чином. Під час проведення практичних занять викладач виявляє здібних та обдарованих студентів, приділяючи їм більшу увагу під час поточних консультацій та стимулюючи їх творчу працю. Студенти, які виявили схильність до поглибленого вивчення предмету, приймають участь у роботі профільного студентського наукового гуртка кафедри. Керівник гуртка,

врахувавши наукові інтереси студентів, залучає їх до наукового пошуку: написання рефератів з актуальних питань інфекційної патології, виступи на засіданнях гуртка та студентських наукових конференціях і конгресах, тощо. Ці студенти в подальшому складають кістяк групи, якій пропонується участь у I етапі студентської олімпіади, що проходить в медичному вузі де вони навчаються, на початку весняного семестру. Переважно це студенти п'ятого, рідше шостого курсів, викладання інфекційних хвороб яким ще триває. Проте враховуючи значне педагогічне навантаження, зростаючий об'єм інформації, що потребує засвоєння на різних кафедрах, та мозаїчність розташування клінічних баз в м. Києві, кількість бажаючих приймати участь у олімпіаді зменшується, як і кількість тих, що зголосилися приймати участь в олімпіаді заради цікавості.

Хочеться також наголосити, що за умов стрічкового методу викладання дисциплін, що використовувався багато років, на початок весняного семестру, коли ще низка тем не розбиралася на практичних заняттях, студенти не мали цілісного уявлення про інфекційні хвороби. За умов приєднання до Болонської декларації вивчення базових тем з інфекційних хвороб триває протягом трьох тижнів, коли студент і викладач, спілкуючись щоденно, мають можливість досягти вищезазначеного.

I етап студентської олімпіади з інфекційних хвороб в НМУ ім. О.О. Богомольця виглядає таким чином. Під час очних письмових змагань, що тривають в середньому одну академічну годину, студенти намагаються застосувати здобуті знання, уміння та навички, що встигли засвоїти на практичних заняттях та засіданнях студентського наукового гуртка (це широко вживані сьогодні тестові завдання з однією чи кількома правильними відповідями, класичні ситуаційні завдання чи такі, що містять певні обтяження, таблиці з клінічної чи лабораторної диференційної діагностики тощо). Виявлений багаж знань чітко характеризує засвоєний чи не доопрацьований фактичний матеріал. Детальний розбір виявлених помилок під час вирішення вищезгаданих завдань спонукає студентів до детальнішого вивчення певних розділів та стимулює покращення викладання дисципліни викладачем.

Хочеться додати, що стандартні питання в кінці кожної задачі (написати діагноз, котрий би містив назву нозологічної одиниці, клінічний варіант перебігу, ступінь тяжкості, ускладнення та супутню патологію за їх наявності; складання плану обстеження хворого, що містить неспецифічні та специфічні методи обстеження і дає змогу відкоригувати терапевтичні заходи та виявити збудника чи антитіла до нього; також письмове складання алгоритму лікування виявленої патології, де чітко прописані заходи/препарати із зазначенням дози, кратності прийому медикаментів протягом доби та шляху введення їх в організм, а за необхідності й прописана першочерговість дій лікаря)

дають можливість виявити розділи, що засвоєні гірше (невміння поставити нозологічний на противагу синдромальному діагноз, незнання основ серологічної діагностики інфекційних хвороб чи латини при виписуванні рецептів, як і невміння робити останнє) як на попередніх кафедрах, так і протягом вивчення нашої дисципліни, що є стимулом для внесення змін до програми з інфекційних хвороб та корекції методики викладання дисципліни.

Оголошення результатів першого туру олімпіади проводиться, як правило, наступного дня, комісією, що згідно наказу по навчальному закладу, формується на кожній кафедрі, яка приймає участь в олімпіаді, і складається з завідувача кафедри, керівника студентського наукового гуртка, найбільш досвідчених викладачів кафедри. При оцінюванні результату враховується поточна навчальна успішність студента, його робота в науковому гуртку, характеристика студента викладачем групи, тобто це відповідальна колегіальна робота, спрямована на відбір тих осіб, яким в подальшому пропонується відстоювати честь рідного вузу на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни «Інфекційні хвороби». Відібрані студенти надалі на II етапі олімпіади змагаються в іншому навчальному закладі, котрий щорічно затверджується Міністерством освіти та науки України.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 1052 від 20.11.2009 р. «Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2009/2010 навчального року», проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни «Інфекційні хвороби» за участю студентів медичних та класичних університетів відбулось 28–30 квітня 2010 року на кафедрі інфекційних хвороб Харківського національного медичного університету. В олімпіаді з дисципліни «Інфекційні хвороби» прийняли участь 20 студентів з 12 ВНЗ України, які були розподілені на 8 команд (Запорізький державний медичний університет; Дніпропетровська державна медична академія; Івано-Франківський національний медичний університет; Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця; Вінницький національний медичний університет; Луганський державний медичний університет; Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького; Сумський державний університет; Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського; Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава; Харківський національний медичний університет; Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна).

Конкурсні завдання для II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади склались з трьох турів: теоретичні завдання (тестові завдання формату «Крок-2»); теоретичні завдання підвищеної складності (клінічні задачі, що потребують проведення диференційного діагнозу, призначення лікування); оцінка практичних навичок клінічного обстеження хворого.

Завдання I туру були складені з 50 типових задач формату «Крок-2». Загальна кількість балів – 50 балів. Учаснику необхідно було вибрати з запропонованих варіантів одну правильну відповідь на питання. Причому найбільш точну і повну відповідь, бо інші варіанти не обов'язково неправильні, вони можуть бути неточно сформульовані або стосуватися подробиць. Для відповіді на типові завдання I туру відводилось 55 хвилин. Методика оцінювання: правильна відповідь на 1 питання + 1 бал, усього до 50 балів за першу частину. Метою I туру олімпіади було визначення загального теоретичного рівня підготовки студентів. Тематика завдань цього туру складалась в рамках освітньої програми курсу «Інфекційних хвороб» для студентів 5 курсу медичних факультетів.

До завдань II туру входило 5 клінічних задач з результатами лабораторних і інструментальних методів дослідження, які потребують встановлення діагнозу, визначення синдромів захворювання, проведення широкої диференційної діагностики, призначення допоміжних методів дослідження і діагностики невідкладного стану і призначення відповідного лікування з урахуванням ускладнень. Обсяг нозологічних форм для завдань II туру відповідав освітній програмі для студентів 5 курсів медичних факультетів. Учасники олімпіади вивчали клінічні ситуації (5 задач) і відповідали на питання до кожної з них (по 4 питання). Методика оцінювання: правильна відповідь на кожне питання + 5 балів, (або 4, 3, 2, 1, 0 залежно від повноти відповіді), до 20 балів за задачу, усього до 100 балів за другу частину. Для відповіді на клінічні завдання II туру відводилось 50 хвилин.

Як завдання III туру, для учасників олімпіади була передбачена курація тематичних хворих в присутності членів журі. III тур був спрямований на демонстрацію практичних навичок курації хворого з інфекційною патологією з визначенням необхідної лабораторної і диференційної діагностики, демонстрації клінічного мислення та призначенням відповідного лікування. Розподіл тематичних хворих проводився методом жеребкування. Учасник отримував підготовлені матеріали щодо лабораторного дослідження тематичного хворого після проведення курації. Для проведення курації тематичного хворого відводилося 45 хвилин. Учасник повинен був заповнити медичну документацію: встановити діагноз, визначити провідний синдром, провести диференційну діагностику, призначити план обстеження, надати інтерпретацію результатам лабораторних, інструментальних досліджень, призначити лікування.

Оцінювання виконання завдання III туру проводилось за наступними критеріями:

- повнота і якість зібраного анамнезу хвороби і життя, епідеміологічного анамнезу;
- якість і повнота об'єктивного обстеження;

- оцінювання володіння навиками клінічного огляду і опитування хворого;
- оцінювання вміння формулювати діагноз, проводити диференційну діагностику, знання лабораторної та інструментальної діагностики;
- розуміння поставленої клінічної задачі, наявність клінічного мислення;
- вміння призначити лікування (зі знанням рецептури), заповнити документацію;
- час, який учасник олімпіади витратив на виконання завдання.

Робота учасника олімпіади з хворим в палаті інфекційного відділення здійснювалась в присутності членів журі та екзаменатора. Учасником заповнювалась «Карта обстеження хворого». Члени журі та екзаменатор були незалежними спостерігачами під час роботи учасника в палаті й не мали права втручатись в процес анкетування та обстеження хворого. Однак, під час роботи учасника олімпіади проводилось його оцінювання з фіксуванням результатів у «Протоколі відповідей». Виконання типових задач діяльності та умінь оцінювали балами «1», «0,5», «0» – повний, неповний правильний та неправильний відповідно.

Інтерпретація результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження проводилась в інфекційному відділенні. Члени журі або екзаменатор видавали учаснику олімпіади пакет з даними відповідно до заповненого в «Карті обстеження хворого» плану обстеження та оцінювали учасника в «Протоколі відповідей». Виконання типових задач діяльності та умінь оцінювались балами «1», «0,5», «0». Встановлення попереднього клінічного діагнозу, проведення диференційної діагностики та визначення тактики ведення хворого проводилось в присутності всіх членів журі олімпіади з оцінюванням знань учасника олімпіади. Виконання типових задач діяльності та умінь оцінювалось балами «1», «0,5», «0». Підрахунок балів та виведення остаточного балу проводились з урахуванням коефіцієнту перерахунку $\times 10$. Максимально можливий остаточний бал за III тур таким чином становив – 150.

Слід відмітити, що студенти НМУ гідно відстояли честь рідного вузу в безкомпромісній боротьбі. Наші студенти вибороли III місце у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни «Інфекційні хвороби». Приймаючи до уваги той факт, що в олімпіаді брали участь 8 команд ВНЗ України, вперше було введено номінацію «Найкраща команда ВНЗ». III місце у командному заліку отримала команда Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця.

Висновки

Тож, студентська олімпіада як всеукраїнський захід, спрямована не тільки на визначення зацікавленості студентства у предметі та з'ясування рівня його професійної підготовки, вміння швидко і

правильно приймати рішення, а також це можливість підвищення особистого рейтингу учасника при вивченні певного предмету, формування стійкості, перевірка своїх якостей лідера та наукових здібностей, відновлення духу змагань, формування психології переможця. Це також гарний стимул для старшокурсників при роботі над вибором елективних курсів на шостому році навчання – вибір з більше, ніж десятка, запропонованих елективних курсів саме курсів з інфекційних хвороб «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ ТА ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ» або «КЛІНІЧНА ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ТРОПІЧНА МЕДИЦИНА».

З іншого боку, це можливість для колективу кафедри коригувати робочу програму з дисципліни, вносячи певні зміни в лекційний чи тематичний матеріал для практичних занять щорічно, поліпшувати шляхи викладання, базуючись на засадах вітчизняної медичної школи.

**Усовершенствование методов преподавания инфекционных болезней
в Национальном медицинском университете имени А.А. Богомольца**

О.А. ГОЛУБОВСЬКАЯ, А.В. ШКУРБА, И.А. АНАСТАСИЙ, Н.В. МИТУС

Значительное увеличение научной и медицинской информации, которую необходимо усвоить студенту во время обучения в ВУЗе, требует усовершенствования методов преподавания инфекционных болезней. Студенческая олимпиада – существенный фактор улучшения изучения дисциплины и служит формированию у студентов психологии победителей. Результаты олимпиады способствуют улучшению преподавания предмета.

Ключевые слова: *методы преподавания, клиническое мышление, студенческая олимпиада, усовершенствование преподавания*

**Improvement of teaching of infectious diseases
at the National Medical University named after O.O. Bohomolets**

O.A. GOLUBOVSKA, A.V. SHKURBA, I.A. ANASTASIY, N.V. MYTUS

Significant growth of scientific and medical information that has to be learned by student during the period of education requires improvements of teaching methods in the field of infectious diseases. Olympiad is an essential tool of improving of learning the discipline and forms the psychology of winners among students. Results of Olympiad lead to the improvement of teaching methods.

Key words: *methods of teaching, clinical minding, Student's Olympiad, improvement of the teaching*